Europos Parlamentas
2024-2029

PRIIMTI TEKSTAI

P10_TA(2025)0343

Teisinės valstybės sąlygų režimo įgyvendinimas

2025 m. gruodžio 18 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl teisinės valstybės sąlygų režimo įgyvendinimo (2025/2061(INI))

Europos Parlamentas,

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos sutartį (ES sutartis), ypač į jos 2 straipsnį, 4 straipsnio 3 dalį ir 7 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo (SESV),

– atsižvelgdamas į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartiją (toliau – Chartija),

– atsižvelgdamas į Europos žmogaus teisių konvenciją ir į jos protokolus,

– atsižvelgdamas į 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo (Sąlygų reglamentas)[1] ir 2022 m. kovo 18 d. Komisijos komunikatą „Bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo taikymo gairės“[2] (toliau – 2022 m. gairės),

– atsižvelgdamas į 2021 m. vasario 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/241, kuriuo nustatoma ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonė[3] (toliau – EGADP reglamentas),

– atsižvelgdamas į 2021 m. birželio 24 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2021/1060, kuriuo nustatomos bendros Europos regioninės plėtros fondo, „Europos socialinio fondo +“, Sanglaudos fondo, Teisingos pertvarkos fondo ir Europos jūrų reikalų, žvejybos ir akvakultūros fondo nuostatos ir šių fondų bei

---

1 OL L 433 I, 2020 12 22, p. 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2020/2092/oj.
2 OL C 123, 2022 3 18, p. 12.
3 OL L 57, 2021 2 18, p. 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/241/oj.

Prieglobsčio, migracijos ir integracijos fondo, Vidaus saugumo fondo ir Sienų valdymo ir vizų politikos finansinės paramos priemonės taisyklės[4] (toliau – Bendrųjų nuostatų reglamentas),

– atsižvelgdamas į 2024 m. rugsėjo 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES, Euratomas) 2024/2509 dėl Sąjungos bendrajam biudžetui taikomų finansinių taisyklių[5] (toliau – Finansinis reglamentas),

– atsižvelgdamas į 2022 m. gruodžio 15 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimą (ES) 2022/2506 dėl priemonių Sąjungos biudžetui apsaugoti nuo teisinės valstybės principų pažeidimų Vengrijoje[6],

– atsižvelgdamas į 2024 m. sausio 12 d. Komisijos komunikatą dėl 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo taikymo (COM(2024)0017),

– atsižvelgdamas į savo 2025 m. birželio 18 d. rezoliuciją dėl Komisijos 2024 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos[7],

– atsižvelgdamas į savo 2025 m. gegužės 7 d. rezoliuciją dėl pertvarkyto ilgalaikio Sąjungos biudžeto kintančiame pasaulyje[8],

– atsižvelgdamas į savo 2024 m. sausio 17 d. rezoliuciją dėl planuojamo pagrindinių kovos su korupcija struktūrų Slovakijoje panaikinimo ir jo poveikio teisinei valstybei[9],

– atsižvelgdamas į savo 2022 m. lapkričio 24 d. rezoliuciją dėl vertinimo, ar Vengrija laikosi Sąlygų reglamente nustatytų sąlygų dėl teisinės valstybės, ir Vengrijos ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo plano dabartinės padėties[10],

– atsižvelgdamas į savo 2022 m. kovo 8 d. rezoliuciją dėl mažėjančios pilietinės visuomenės erdvės Europoje[11],

---

4 OL L 231, 2021 6 30, p. 159, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/1060/oj.
5 OL L, 2024/2509, 2024 9 26, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/2509/oj.
6 OL L 325, 2022 12 20, p. 94, ELI: http://data.europa.eu/eli/dec_impl/2022/2506/oj.
7 Priimti tekstai, P10_TA(2025)0129.
8 Priimti tekstai, P10_TA(2025)0090.
9 OL C, C/2024/5712, 2024 10 17, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/5712/oj.
10 OL C 167, 2023 5 11, p. 74.
11 OL C 347, 2022 9 9, p. 2.

– atsižvelgdamas į savo 2021 m. liepos 8 d. rezoliuciją dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo taikymo gairių parengimo[12],

– atsižvelgdamas į 2024 m. vasario 22 d. Europos Audito Rūmų specialiąją ataskaitą 03/2024 „Teisinės valstybės principas ES. Nustatyta geresnė ES finansinių interesų apsaugos sistema, tačiau rizika išlieka“,

– atsižvelgdamas į 2022 m. vasario 16 d. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) sprendimus bylose C-156/21 *Vengrija* / *Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba*[13] ir C-157/21 *Lenkija* / *Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba*[14],

– atsižvelgdamas į 2023 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimą dėl Reglamento (ES, Euratomas) 2020/2092 4 straipsnyje nustatytų sąlygų įvykdymo pakartotinio vertinimo Komisijos iniciatyva po 2022 m. gruodžio 15 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimo (ES) 2022/2506 dėl Vengrijos (C(2023)8999),

– atsižvelgdamas į 2024 m. gruodžio 16 d. Komisijos sprendimą pagal 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES, Euratomas) 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo 7 straipsnio 2 dalį dėl Vengrijos rašytinio pranešimo dėl 2022 m. gruodžio 15 d. Tarybos įgyvendinimo sprendimo (ES) 2022/2506 2 straipsnio 2 dalies (C(2024)9140),

– atsižvelgdamas į Komisijos metines teisinės valstybės principo taikymo ataskaitas,

– atsižvelgdamas į savo Biudžeto kontrolės komiteto faktų nustatymo misijų į Vengriją 2023 m. gegužės 15–17 d. ir į Slovakiją 2025 m. gegužės 26–28 d. pastabas,

– atsižvelgdamas į 2025 m. balandžio 2 d. Europos regionų komiteto nuomonę „Vietos ir regionų perspektyva įgyvendinant teisinės valstybės principą Europos Sąjungoje“[15],

– atsižvelgdamas į 2025 m. balandžio 30 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonę „Teisinės valstybės ekonominis aspektas“,

---

12 OL C 99, 2022 3 1, p. 146.

13 2022 m. vasario 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas, *Vengrija* / *Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba*, C-156/21, ECLI:EU:C:2022:97.

14 2022 m. vasario 16 d. Teisingumo Teismo sprendimas, *Lenkija* / *Europos Parlamentas ir Europos Sąjungos Taryba*, C-157/21, ECLI:EU:C:2022:98.

15 OL C, C/2025/3169, 2025 6 20, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2025/3169/oj.

– atsižvelgdamas į 2025 m. liepos mėn. Parlamentinių tyrimų paslaugų generalinio direktorato paskelbtą ataskaitą dėl Teisinės valstybės sąlygų reglamento įgyvendinimo[16],

– atsižvelgdamas į Biudžeto komiteto užsakytą tyrimą „ES biudžeto apsaugos nuo teisinės valstybės principo pažeidimų priemonės: Sąlygų reglamento kontekstas“[17],

– atsižvelgdamas į Darbo tvarkos taisyklių 55 straipsnį,

– atsižvelgdamas į bendrus Biudžeto komiteto ir Biudžeto kontrolės komiteto svarstymus pagal Darbo tvarkos taisyklių 59 straipsnį,

– atsižvelgdamas į Piliečių laisvių, teisingumo ir vidaus reikalų komiteto nuomonę,

– atsižvelgdamas į Biudžeto komiteto ir Biudžeto kontrolės komiteto pranešimą (A10-0240/2025),

A. kadangi ES yra grindžiama ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintomis vertybėmis: pagarba žmogaus orumui, laisve, demokratija, lygybe, teisine valstybe ir pagarba žmogaus teisėms, įskaitant mažumoms priklausančių asmenų teises; kadangi šios vertybės atspindimos Chartijoje išdėstytose pagrindinėse teisėse, pvz., moterų ir vyrų lygybė, nediskriminavimas, kolektyvinių derybų ir kolektyvinių veiksmų teisė, laikantis ES teisės ir nacionalinės teisės aktų bei praktikos, ir yra įtvirtintos tarptautinėse žmogaus teisių sutartyse; kadangi šių bendrų vertybių laikymasis sudaro ES gyvenančių asmenų teisių pagrindą; kadangi pilietinės visuomenės organizacijos ir kiti suinteresuotieji subjektai atlieka svarbų vaidmenį faktiškai puoselėjant teisinę valstybę;

B. kadangi ESTT įvairiuose sprendimuose nustatė, kad visi ES fondai, programos ir finansavimas yra valstybių narių solidarumo principo išraiška ir turi būti grindžiami tarpusavio pasitikėjimu, o tai reiškia, kad turi būti gerbiamos ES sutarties 2 straipsnyje nurodytos vertybės, Chartija ir ES sutarties 4 straipsnio 3 dalyje įtvirtintas lojalaus bendradarbiavimo principas; kadangi jis taip pat patvirtino aiškų santykį tarp teisinės valstybės principo laikymosi ir veiksmingo

---

16 Europos Parlamentas: Parlamentinių tyrimų paslaugų generalinis direktoratas, „Teisinės valstybės sąlygų reglamentas. Įgyvendinimo Europoje vertinimas“ (angl. *Rule of Law Conditionality Regulation – European Implementation Assessment*), Europos Parlamentas, 2025 m., https://data.europa.eu/doi/10.2861/0161872,

17 Rubio, E. et al., „The tools for protecting the EU budget from breaches of the rule of law: The Conditionality Regulation in context“, Europos Parlamentas, Vidaus politikos generalinis direktoratas, Biudžeto reikalų teminis skyrius, 2023 m. balandžio mėn.

ES biudžeto vykdymo vadovaujantis patikimo finansų valdymo ir ES finansinių interesų apsaugos principais;

C. kadangi bet koks aiškus pavojus, kad tam tikra valstybė narė gali šiurkščiai pažeisti teisinės valstybės principą, gali turėti įtakos ES piliečių pagrindinėms teisėms visose valstybėse narėse, valstybių narių tarpusavio pasitikėjimui, solidarumui, nuoširdžiam bendradarbiavimui ir pagrindiniams ES laimėjimams, pvz. laisvam asmenų judėjimui, bendrosios rinkos veikimui ir žiniasklaidos nepriklausomumui;

D. kadangi Sąlygų reglamentu ES suteikiami įgaliojimai laiku priimti proporcingas finansines priemones savo finansiniams interesams apsaugoti, kai teisinės valstybės principo pažeidimai valstybėje narėje daro poveikį patikimam ES biudžeto finansų valdymui arba kelia didelę tokio poveikio riziką; kadangi šis reglamentas buvo priimtas kaip 2021–2027 m. daugiametės finansinės programos (DFP) dokumentų rinkinio dalis po ilgų ir sudėtingų teisėkūros institucijų derybų, visų pirma dėl kai kurių valstybių narių bandymų derybas dėl DFP susieti su derybomis dėl teisinės valstybės sąlygų mechanizmo; kadangi nuo jo įsigaliojimo 2021 m. sausio 1 d. jis yra privalomas visoms valstybėms narėms;

E. kadangi Sąlygų reglamentas papildo kitas priemones, kuriomis ES biudžetas apsaugomas nuo rizikos, kylančios dėl teisinės valstybės principo pažeidimų;

F. kadangi Sąlygų reglamentu reikalaujama, kad Komisija stebėtų teisinės valstybės padėtį visose valstybėse narėse, bet iki šiol tik Vengrijos atveju buvo pasiūlytos ir priimtos priemonės pagal šį reglamentą; kadangi Lenkijos buvo paprašyta pateikti papildomos informacijos;

G. kadangi svarbu apsaugoti teisėtus galutinių ES lėšų gavėjų ir naudos gavėjų interesus; kadangi valstybės narės, dėl kurių pagal Sąlygų reglamentą priimtas sprendimas, turi teikti ataskaitas dėl savo pareigų galutinių gavėjų ir naudos gavėjų atžvilgiu vykdymo;

H. kadangi Komisija paskelbė gaires, kuriose paaiškinamas Sąlygų reglamento taikymas; kadangi Parlamentas laikėsi nuomonės, kad reglamento tekstas yra aiškus ir jo nereikia papildomai aiškinti, kad jį būtų galima taikyti;

I. kadangi teisiškai reikalaujama, kad Komisija informuotų Parlamentą apie savo pranešimus valstybei narei, kurioje, jos manymu, gali būti pažeidžiami teisinės valstybės principai, ir apie visas siūlomas, priimtas ar atšauktas priemones pagal Sąlygų reglamentą;

J. kadangi 2024 m. sausio mėn. Komisija paskelbė ataskaitą pagal Sąlygų reglamento 9 straipsnį, kad įvertintų teisės aktų taikymą; kadangi Komisijos atlikta vienintelio turimo atvejo analizė patvirtino

priimtų apsaugos priemonių veiksmingumą ir jų potencialą ateityje, tačiau Komisija nustatė, kad dar per anksti daryti galutines išvadas ir kad išsamesnė atvejų nagrinėjimo praktika leistų geriau nustatyti galimus patobulinimus;

K. kadangi 2024 m. gruodžio mėn. pirmą kartą biudžeto įsipareigojimus, kurie buvo sustabdyti dėl Sąlygų reglamento taikymo, paveikta valstybė narė galiausiai prarado pagal minėto reglamento 7 straipsnio 3 dalį, nes valstybė narė iki nustatyto termino neištaisė iš pradžių nustatytų trūkumų;

L. kadangi 2025 m. liepos 16 d. Komisija paskelbė savo pasiūlymą dėl 2028–2034 m. DFP[18]; kadangi yra aiški teisinės valstybės aspektų, įtrauktų į pasiūlymą dėl nacionalinės ir regioninės partnerystės planų[19], ir sąlygų mechanizmo sąveika;

M. kadangi šio pranešimo tikslas – išnagrinėti Sąlygų reglamento įgyvendinimą, įskaitant ir sąveiką su kitomis ES priemonėmis, atsižvelgiant į reglamente nustatytą Parlamento vaidmenį, atkreipiant dėmesį į jo taikymo naudą ir trūkumus ir pateikiant rekomendacijas dėl jo būsimo įgyvendinimo;

Sąlygų režimo nustatymas ir teisinis kontekstas

1. primena, kad teisinės valstybės principas yra viena iš pagrindinių ES vertybių ir kad jo paisymas yra būtina išankstinė patikimo finansų valdymo ir veiksmingo ES finansavimo naudojimo sąlyga; pabrėžia, kad nepaprastai svarbu išsaugoti piliečių pasitikėjimą ES ir užtikrinti, kad ES lėšos teiktų apčiuopiamą naudą visose valstybėse narėse;

2. pabrėžia, kad Sąlygų reglamento priėmimas 2020 m. yra pagrindinis ES biudžeto apsaugos nuo rizikos, kylančios dėl teisinės valstybės principo pažeidimų, ramstis, taikomas visam biudžetui ir sudarantis sąlygas bendrai taikyti įvairias priemones; pabrėžia, kad taikant Sąlygų reglamentą turėtų būti laikomasi proporcingumo principo; pabrėžia, kad reglamente nenustatytas terminas, todėl jis taikomas visoms dabartinėms ir būsimoms ES biudžeto finansavimo priemonėms; vis dėlto pažymi, kad jo praktinis įgyvendinimas tebėra

---

18 2025 m. liepos 16 d. Komisijos komunikatas „Dinamiškas ES biudžetas ateities prioritetams. 2028–2034 m. daugiametė finansinė programa“ (COM(2025)0570).

19 2025 m. liepos 16 d. Komisijos pasiūlymas dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo įsteigiamas 2028–2034 m. Europos klestėjimo ir saugumo fondas ekonominės, teritorinės ir socialinės sanglaudos, žemės ūkio ir kaimo plėtros bei žuvininkystės ir jūrų reikalams ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) 2023/955 ir Reglamentas (ES, Euratomas) 2024/2509, (COM(2025)0565)).

nepakankamas, ir ragina atlikti konkrečius patobulinimus, kad būtų užtikrintas jo visapusiškas veiksmingumas;

3. palankiai vertina ESTT patvirtinimą, kad pagarba ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintoms vertybėms yra nuolatinė visų valstybių narių pareiga ir išankstinė sąlyga norint naudotis visomis Sutartyje numatytomis teisėmis ir nauda, susijusiomis su naryste ES, įskaitant galimybę naudotis ES lėšomis; paveda Komisijai užtikrinti visapusišką taikytinų teisės aktų vykdymą, atspindint ESTT patvirtinimą, ir akcentuoti šį aspektą vykdant visą atitinkamą komunikacijos veiklą;

4. pabrėžia, kad Sąlygų reglamentas ir visos kitos turimos priemonės ES biudžetui apsaugoti nuo teisinės valstybės principo pažeidimų neturi būti traktuojamos kaip pakeičiančios Sutartimi grindžiamus mechanizmus, kuriais apsaugomos ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintos vertybės; primena, kad galima naudotis galimybe sustabdyti balsavimo teises pagal ES sutarties 7 straipsnio 2 dalį tais atvejais, kai nuolat šiurkščiai pažeidžiamas teisinės valstybės principas; pažymi, kad piliečiams sunku suprasti, kodėl valstybės narės, nuolat pažeidžiančios teisinės valstybės principą, toliau naudojasi balsavimo teisėmis, todėl kyla pavojus, kad bus prarastas pasitikėjimas ES vertybėmis ir sprendimų priėmimo procesais;

5. primena, kad Komisijos teisinės valstybės priemonių rinkinys per pastarąjį dešimtmetį labai pasikeitė, nes įtraukta daug teisinės valstybės principo apsaugos priemonių, įskaitant metinę teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą, apimančią visas 27 valstybes nares, horizontaliąją reikiamą sąlygą dėl Chartijos taikymo ir įgyvendinimo, nustatytą Bendrųjų nuostatų reglamente, ir vadinamąsias itin svarbias tarpines reikšmes, susijusias su teisine valstybe pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP);

6. pabrėžia, kad sąlygų sistema yra biudžetinio pobūdžio, nes ja siekiama apsaugoti patikimą ES lėšų finansų valdymą ir ES finansinius interesus, ir ji taikoma tik tais atvejais, kai teisinės valstybės principo pažeidimas daro poveikį ES biudžetui arba kelia didelę riziką, kad jis bus daromas; pabrėžia, kad ji skiriasi nuo ES sutarties 7 straipsnyje nustatytos procedūros, pagal kurią baudžiama už šiurkščius ir nuolatinius ES sutarties 2 straipsnyje nustatytų vertybių pažeidimus, nepriklausomai nuo poveikio biudžetui;

7. pabrėžia, kad ieškiniai dėl pažeidimų pagal SESV 258 straipsnį ir Finansinio reglamento 6 straipsnį tebėra viena kitą papildančios priemonės, skirtos sisteminiams ES sutarties 2 straipsnio vertybių pažeidimams;

8. palankiai vertina 2022 m. vasario 16 d. ESTT sprendimus bylose C-156/21 ir C-157/21, kuriais visiškai atmesti Vengrijos ir Lenkijos

ieškiniai dėl Sąlygų reglamento panaikinimo ir nedviprasmiškai patvirtintas reglamento galiojimas, teisinis pagrindas ir suderinamumas su Sutartimi, taip pat ES kompetencija, susijusi su teisinės valstybės principu valstybėse narėse;

9. primena, kad Sąlygų reglamente nepateikta termino „teisinė valstybė“ apibrėžtis, situacijos, kurios laikomos teisinės valstybės principo pažeidimais, neapibrėžiamos išsamiai, taip pat neaptariama teisinės valstybės padėties blogėjimo problema; atkreipia dėmesį į tai, kad galimybės pasinaudoti finansavimu taisyklės apibrėžtos konkrečiuose teisės aktuose, ir į ESTT išvadą, kad sąvoka buvo pakankamai apibrėžta jurisprudencijoje ir valstybių narių konstitucinėse tradicijose, ir tai apriboja Komisijos vertinimo diskreciją; todėl atmeta bet kokį argumentą dėl teisinio netikrumo; ragina Komisiją kaip rizikos rodiklius sistemingai įtraukti pilietinės erdvės suvaržymus ir išpuolius prieš jos veikėjus, taip pat išpuolius prieš žiniasklaidos pliuralizmą, kai tai tiesiogiai susiję su ES biudžeto ar jos finansinių interesų apsauga;

Sąlygų reglamento taikymas ir nustatytos problemos

Taikymo sritis ir įgyvendinimo etapai

10. primena, kad Sąlygų reglamentas taikomas kiekvienai valstybei narei, nes Komisija kiekvienos valstybės narės atveju vertina, ar tenkinamos 4 straipsnyje nustatytų priemonių priėmimo sąlygos;

11. pažymi, kad prieš priimant priemones taikomą procedūrą sudaro keli etapai, įskaitant Komisijos rašytinį pranešimą atitinkamai valstybei narei, pasikeitimą informacija, galimus atitinkamos valstybės narės įsipareigojimus imtis taisomųjų priemonių, kuriomis siekiama pataisyti padėtį, valstybių narių pastabas ir, prireikus, Komisijos pasiūlymą dėl priemonių, dėl kurių laikydamasi griežto termino kvalifikuota dauguma sprendžia Taryba;

12. atkreipia dėmesį į 2022 m. gairėse dėl Sąlygų reglamento Komisijos pateiktus papildomus proceso paaiškinimus ir 2024 m. Komisijos taikymo ataskaitoje pateiktą jo praktinio taikymo peržiūrą; vis dėlto apgailestauja, kad gairės buvo priimtos praėjus daugiau nei metams nuo reglamento įsigaliojimo ir kad dėl to faktiškai buvo vėluojama jį taikyti;

13. apgailestauja dėl to, kad 2021 m. sausio 1 d. įsigaliojus Sąlygų reglamentui Komisija iš karto nepritaikė 6 straipsnio 1 dalies, kad būtų reaguojama į tebesitęsiančius sunkius teisinės valstybės principo pažeidimus kai kuriose valstybėse narėse, kurie kėlė didelę riziką ES finansiniams interesams; pabrėžia, kad 2021 m. spalio mėn. Parlamentas, ne kartą raginęs Komisiją imtis veiksmų, pagal SESV 265 straipsnį ESTT pateikė ieškinį prieš Komisiją dėl jos neveikimo ir reglamento netaikymo; pabrėžia, jog, siekiant apsaugoti ES biudžetą,

ypač svarbu, kad Komisija laiku reaguotų, remdamasi aiškiais vidaus tvarkaraščiais;

Pranešimas apie teisinės valstybės principo pažeidimus pagal Sąlygų reglamentą

14. pažymi, kad apie galimus teisinės valstybės principo pažeidimus Komisijai pranešama naudojantis plačia įrodymų baze, įskaitant Europos kovos su sukčiavimu tarnybos (OLAF), Europos prokuratūros, Audito Rūmų ir Parlamento ataskaitas, taip pat pilietinės visuomenės organizacijų, įmonių ir pranešėjų apie pažeidimus pateiktą informaciją; pabrėžia, jog svarbu, kad Komisija pateiktų aiškius paaiškinimus, kaip į tokius įrodymus atsižvelgiama priimant sprendimus; ragina tinkamai finansuoti tokias įstaigas kaip Europos prokuratūra, OLAF, Europolas ir ES bendradarbiavimo baudžiamosios teisenos srityje agentūra (Eurojustas), kad jos galėtų veiksmingai tirti teisinės valstybės principo pažeidimus, darančius poveikį ES finansiniams interesams;

15. labai apgailestauja dėl to, kad trūksta skaidrumo, susijusio su Komisijos vertinimais, kuriuos atlikus nepateikiamas pasiūlymas dėl priemonių arba pasirenkama kita priemonė; pabrėžia, kad reikia vengti politiškai motyvuotų ar nepagrįstų teiginių;

16. pažymi, kad iki šiol tik labai nedaug suinteresuotųjų subjektų naudojosi Komisijos standartine skundo forma, pridėta prie 2022 m. gairių; rekomenduoja Komisijai priimti skundus bet kokia rašytine forma; be to, ragina sukurti konfidencialų ir naudotojams patogų pranešimų teikimo portalą, kuriame būtų apsaugota pranešėjų tapatybė ir užtikrinta jų apsauga nuo atsakomųjų veiksmų ir įžeidžiamo pasmerkimo, per kurį suinteresuotieji subjektai galėtų pranešti apie reikalavimų nesilaikymą, taip sudarant sąlygas greitai imtis taisomųjų veiksmų; pabrėžia, kad tokios priemonės turi būti prieinamos, skaidrios, pateikiamos keliomis kalbomis ir jomis turi pasitikėti suinteresuotieji subjektai, kad būtų užtikrintas didžiausias jų veiksmingumas ir tai, kad į gautus įrodymus būtų visapusiškai atsižvelgiama;

17. apgailestauja, kad, nepaisant viena po kitos Komisijos metinėse teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose pateiktų nerimą keliančių išvadų, taip pat OLAF išvadų, kurios buvo viešai paskelbtos Komisijos metinėse ataskaitose dėl ES finansinių interesų apsaugos, ir Europos prokuratūros išvadų, kuriose nurodoma kelių valstybių narių biudžeto rizika, buvo išsiųsti tik du oficialūs pranešimai ir pagal Sąlygų reglamentą vienu atveju priimtas sprendimas dėl priemonių; pabrėžia, kad atotrūkis tarp išvadų ir vykdymo užtikrinimo kenkia reglamento patikimumui ir silpnina jo prevencinę funkciją saugant ES finansinius interesus; primena Audito Rūmų įspėjimą, kad sprendimai, kuriais blokuojamos ar skiriamos lėšos ir kuriuos priimant reikalinga kvalifikuota dauguma Taryboje, dažnai

priklauso nuo nesusijusių aukšto lygio derybų, kurių atveju turi būti balsuojama vieningai; pabrėžia, kad sprendimai turi būti grindžiami techninėmis ir teisinėmis išvadomis ir dėl jų negali būti deramasi grasinant blokuoti sprendimus, kuriems reikalingas vieningas Tarybos pritarimas;

Sąlygų mechanizmo vertinimas ir aktyvavimas

18. pabrėžia, kad Sąlygų reglamentas turi būti nuosekliai taikomas visose valstybėse narėse; primygtinai ragina Komisiją ir, kai aktualu, Tarybą veikti greitai ir visiškai skaidriai, jei nustatomas santykis tarp teisinės valstybės principo pažeidimų arba didelė tokių pažeidimų rizika ir rizika ES biudžetui, o atitinkama valstybė narė nesiima veiksmų, kad laiku veiksmingai ir tvariai ištaisytų padėtį; primygtinai tvirtina, kad ilgi neformalūs dialogai neturi pakeisti ryžtingų veiksmų ir kad politinė aklavietė ar šantažas, naudojamas siekiant kliudyti ES sprendimų priėmimo procesui, turi būti griežtai atmetami;

19. pakartoja, kad jokiomis aplinkybėmis teisinė valstybė negali būti laikoma derybiniu įrankiu; akcentuoja tai, kad ši priemonė negali būti naudojama tik kaip kraštutinė priemonė: Sąlygų reglamentu taip pat leidžiama taikyti dalinius sustabdymus ankstyvame etape, t.y., kai tik nustatomi teisinės valstybės pažeidimai, dėl kurių galėtų kilti didelė poveikio ES biudžetui rizika; šiomis aplinkybėmis ragina Komisiją visapusiškai ir laiku panaudoti šią priemonę;

20. pabrėžia, kad Komisijos vertinimai turi būti nešališki ir sąžiningi, juose turi būti atsižvelgiama į visus turimus faktus ir laikomasi valstybių narių objektyvumo, nediskriminavimo ir lygybės prieš Sutartis principų; pabrėžia, kad pasirenkant biudžeto apsaugos priemones ir nustatant jų mastą turi būti laikomasi Sąlygų reglamento 5 straipsnyje nustatyto proporcingumo principo, atsižvelgiant į pažeidimo sunkumą, trukmę ir pasikartojimą, atitinkamos valstybės narės bendradarbiavimą ir konkrečią finansinę riziką, taip pat poveikį teisėtiems galutiniams gavėjams ir naudos gavėjams, ypač mažesniems; ragina Komisiją paskelbti kiekybinę rizikos vertinimo metodiką, kurią ji jau taiko viduje, kaip rekomendavo Audito Rūmai;

21. pabrėžia, kad Komisija, kaip Sutarčių sergėtoja, turi veikti visiškai nešališkai, nepaisydama nacionalinių vyriausybių politinės krypties, ir visiškai sąžiningai taikyti sankcijas už teisinės valstybės principo pažeidimus, kuriais keliamas pavojus ES biudžetui ir ES vertybėms, kad nesusidarytų įspūdis, jog ji selektyviai sutelkia dėmesį į tam tikras valstybes nares; primena, kad tik toks nešališkas įgyvendinimas gali apsaugoti sąlygų režimo patikimumą ir legitimumą;

22. pripažįsta, kad dėl kai kurių Sąlygų reglamento aspektų – visų pirma dėl reikalavimo įrodyti pakankamai tiesioginį santykį tarp teisinės

valstybės principo pažeidimų ir didelės neigiamo poveikio ES biudžetui rizikos – sunku aktyvuoti mechanizmą; tačiau taip pat primygtinai tvirtina, kad tokie reikalavimai neturėtų būti naudojami kaip pagrindas neaktyvuoti mechanizmo;

Taisomųjų priemonių padėties blogėjimas ir panaikinimas

23. atkreipia dėmesį į Tarybos sprendimą sustabdyti 55 proc. biudžetinių įsipareigojimų trims Vengrijos veiklos programoms pagal sanglaudos politiką vykdymą ir draudimą Komisijai prisiimti naujus teisinius įsipareigojimus viešojo intereso patikos fondams bei jų išlaikomiems subjektams dėl ES finansavimo, įgyvendinamo taikant tiesioginį arba netiesioginį valdymą; atkreipia dėmesį į teisinę analizę[20], iš kurios matyti, kad dėl sisteminio ir nuolatinio Vengrijos Vyriausybės vykdomų teisinės valstybės principo pažeidimų pobūdžio turėtų būti sustabdyta gerokai didesnė ES finansavimo dalis, siekiant apsaugoti ES biudžetą laikantis proporcingumo principo; pažymi, kad Sąlygų reglamente nenustatyta jokių apribojimų dėl dalies įsipareigojimų, kurių vykdymas gali būti sustabdytas, ir mano, kad galėtų būti sustabdyta iki 100 proc. finansavimo; pažymi, kad nuo tada, kai 2022 m. gruodžio mėn. buvo priimtos priemonės, Komisija, gavusi iš Vengrijos Vyriausybės pranešimą dėl pažeidimų, susijusių su viešojo intereso patikos fondais, ištaisymo, 2023 m. gruodžio mėn. ir dar kartą 2024 m. gruodžio mėn. pakartotinai įvertino nustatytus pažeidimus ir taisomųjų priemonių įgyvendinimo padėtį; pabrėžia, kad abiejuose Komisijos vertinimuose padaryta išvada, kad reikiami reikalavimai nebuvo įgyvendinti; pažymi, kad į Komisijos vertinimus nebuvo įtraukti papildomi teisinės valstybės principo pažeidimai, dėl kurių daromas poveikis ES finansiniams interesams arba kyla rizika, kad toks poveikis bus daromas, taip pat neįtraukta didelė tokių pažeidimų rizika; ragina Komisiją skubiai pakartotinai įvertinti teisinės valstybės principo padėties blogėjimą ir spręsti šią problemą, visų pirma kiek tai susiję su teisminių institucijų nepriklausomumu, siūlant papildomų priemonių arba atnaujinant esamas priemones;

24. pabrėžia, kad ES lėšos, kurių mokėjimas buvo sustabdytas pagal Sąlygų reglamentą, turi būti skiriamos tik tada, kai ištaisoma visa padėtis, dėl kurios buvo priimtos priemonės, visapusiškai atsižvelgiant į visus pokyčius nuo pirminio sprendimo dėl priemonių

---

20 Danielio Freundo, Parlamento nario, priklausančio Verts/ALE frakcijai, užsakytas tyrimas – Sheppele, K. L. et al., „Freezing all EU funds to Hungary: A legal analysis of why a 100 % suspension is “proportionate” and “appropriate” under Regulation 2020/2092 on a general regime of conditionality for the protection of the Union budget“ (liet. „Visų ES lėšų įšaldymas Vengrijai: teisinė analizė, kodėl 100 proc. sustabdymas yra „proporcingas ir tinkamas“ pagal Reglamentą 2020/2092 dėl bendro Sąjungos biudžeto apsaugos sąlygų režimo“), 2022 m. gegužės mėn.

taikymo priėmimo metu buvusios padėties šalyje iki sprendimo dėl priemonių panaikinimo; pritaria Audito Rūmų įspėjimui, kad sąlygų režimas neturi tapti „varnelių žymėjimo užduotimi“, kai valstybė narė tenkina vien formalius reikalavimus, o turi būti siejamas su apčiuopiamu padėties pagerinimu šalyje; ragina Komisiją patvirtinti, kad teisinės valstybės principo laikymasis yra patikrinamas praktiškai, taikant objektyvius kriterijus ir atliekant patikrinimus vietoje, ir prieš pateikiant bet kokius pasiūlymus atšaukti priemones, pateikti savo išvadų ataskaitas; mano, kad Komisija taip pat turėtų atlikti *ex post* auditus, kad būtų išvengta padėties blogėjimo panaikinus priemones;

25. primena, kad jau 2023 m. birželio mėn. jis įspėjo dėl rizikos, kad panaikinus finansines sankcijas bus panaikintos taisomosios priemonės[21], t. y. nenumatytas atvejis, kuris nėra aiškiai apibrėžtas nei Sąlygų reglamente, nei 2022 m. gairėse; pabrėžia, kad Audito Rūmai taip pat nustatė šią riziką; ragina Komisiją skubiai sustabdyti ir prireikus susigrąžinti ES lėšas, jei vėliau būtų atšaukti taisomieji veiksmai; tikisi, kad apie tokius veiksmus bus nedelsiant pranešta;

26. pabrėžia, kad panaikinus priemones turėtų būti skubiai atnaujintas visapusiškas programų įgyvendinimas, įskaitant įsipareigojimus ir lėšų išmokėjimą; pabrėžia, kad, siekiant užkirsti kelią mokėjimų sankaupoms, svarbu, kad Komisija glaudžiai bendradarbiautų su nacionalinėmis valdžios institucijomis;

Sąlygų režimo ir kitų teisinės valstybės priemonių rinkinyje esančių priemonių sąsajos

27. primena, kad Sąlygų reglamente aiškiai papildomos esamos biudžeto apsaugos priemonės ir jis turi būti taikomas tais atvejais, „kai taikant kitas Sąjungos teisės aktuose nustatytas procedūras nebūtų įmanoma Sąjungos biudžetą apsaugoti veiksmingiau“; apgailestauja dėl Komisijos aiškinimo, kad, remiantis šia formuluote, priemonė turėtų būti naudojama tik kaip kraštutinė priemonė; su dideliu susirūpinimu primena, kad praeityje nebuvo sistemiškai naudojamasi kitomis esamomis priemonėmis; susirūpinęs pažymi, kad teisinės valstybės principo taikymo stebėsena Komisijoje yra padalyta skirtingoms tarnyboms, todėl kartais imamasi nenuoseklių, neskaidrių ir uždelstų veiksmų; apgailestauja dėl akivaizdaus Komisijos ketinimo dar labiau padalyti atsakomybę, nes Sąlygų reglamentą ir siūlomus nacionalinių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus pagal naująją DFP įvertinti ir stebėti bus pavesta skirtingiems jos Biudžeto generalinio direktorato skyriams; kritiškai vertina tai, kad dėl tokio

---

21 2023 m. birželio 1 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl teisinės valstybės principo ir pagrindinių teisių pažeidimų Vengrijoje ir ES lėšų įšaldymo (OL C, C/2023/1223, 2023 12 21, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2023/1223/oj).

atsakomybės atskyrimo susidaro sudėtingos koordinavimo struktūros ir kyla rizika Sąlygų reglamento taikymui;

28. mano, kad neaišku, kaip Sąlygų reglamentas praktiškai sąveikauja su kitomis teisinės valstybės priemonių rinkinyje esančiomis priemonėmis, visų pirma su horizontaliąja reikiama sąlyga dėl Chartijos pagal Bendrųjų nuostatų reglamentą ir su teisinės valstybės principu susijusiomis svarbiausiomis tarpinėmis reikšmėmis pagal EGADP; susirūpinęs pažymi, kad Audito Rūmai ne visada galėjo patikrinti priežastis, dėl kurių Komisija pasirinko vieną teisinės valstybės priemonę, o ne kitą; yra susirūpinę dėl to, kad toks skaidrumo trūkumas mažina pasitikėjimą nešališku Sąlygų reglamento taikymu; apgailestauja, kad 2023 m. gruodžio mėn. Komisija įvertino, jog Vengrija įvykdė horizontaliąją reikiamą sąlygą dėl teismų nepriklausomumo, kartu išlaikydama Sąlygų reglamente nustatytas priemones; pabrėžia, kad šis nuoseklumo trūkumas trukdo vykdyti demokratinę priemonių taikymo priežiūrą; primena, kad 2024 m. kovo mėn. Parlamentas Komisijai pateikė ieškinį ESTT, kad būtų peržiūrėtas minėto Komisijos sprendimo teisėtumas, taip pat kad būtų užtikrintas teisinės valstybės mechanizmo įgyvendinimo teisinis tikrumas; ESTT dar turi priimti sprendimą šioje byloje;

29. pabrėžia, kad svarbu išlaikyti ir toliau stiprinti įvairių teisinės valstybės priemonių sinergijas; pabrėžia, kad su teisinės valstybės principu susijusios priemonės, kurių reikia ES finansavimui išmokėti, kaip apibrėžta atitinkamuose sprendimuose, priimtuose pagal Bendrųjų nuostatų reglamentą, EGADP reglamentą ir Sąlygų reglamentą, turi būti laikomos vienu integruotu priemonių rinkiniu ir kad neturėtų būti atliekami jokie mokėjimai, net jei vienoje ar keliose srityse pažanga daroma, o kitoje vis dar yra trūkumų; primygtinai reikalauja, kad taip pat būtų atsižvelgta į bet kokį padėties, dėl kurios imtasi šių priemonių, blogėjimą;

30. įspėja, kad įšaldytų asignavimų perskirstymas ar pertvarkymas kitoms programoms ar tikslams būtų ženklas ES vertybių ir savo pareigų apsaugoti ES finansinius interesus nesilaikančioms vyriausybėms, kad nuostolius galima kompensuoti kitur; mano, kad bet koks toks perkėlimas neatitinka Sąlygų reglamento esmės, todėl ragina Komisiją atmesti bet kokius prašymus perkelti lėšas į kitas programas ar prioritetus pagal tą pačią programą, nes dėl to būtų apeinamos priemonės pagal Sąlygų reglamentą; prašo Komisijos pateikti Parlamentui visą tokio prašymo dėl perkėlimo tekstą, kad demokratinė kontrolė galėtų būti vykdoma prieš Komisijai priimant sprendimą, o ne po jo; mano, kad lėšos, kurių mokėjimas sustabdytas pagal Sąlygų reglamentą arba dėl to, kad neįvykdytos horizontaliosios reikiamos sąlygos, neturėtų būti naudojamos programos pakeitimams ar perkėlimams;

Demokratinė priežiūra ir skaidrumas

31. pažymi, kad Sąlygų reglamentu Tarybai suteikiami įgaliojimai kvalifikuota balsų dauguma iš dalies pakeisti Komisijos pasiūlymą prieš priimant priemones, o Parlamento vaidmuo apsiriboja *ex post* informacija, todėl viena jis, kaip viena iš ES biudžeto valdymo ir įvykdymo tvirtinimo institucijų, netenka reikšmingos įtakos priimant sprendimus, kurie yra labai svarbūs ES biudžeto apsaugai; pažymi, kad vienu atveju, dėl kurio Taryba turėjo priimti sprendimą, ji nusprendė iš dalies pakeisti Komisijos pasiūlymą ir be jokio pagrindimo sumažinti sumas, kurių mokėjimas turi būti sustabdytas;

32. pabrėžia, kad 2025 m. pavasarį atlikto „Eurobarometro“ tyrimo duomenimis, labai didelė visuomenės dalis pritaria tam, kad ES lėšų skyrimas priklausytų nuo teisinės valstybės ir demokratinių principų laikymosi: šiam požiūriui pritaria 85 proc. respondentų; pabrėžia, kad kaip tiesiogiai ES piliečių išrinkti atstovai Europos Parlamento nariai privalo gerbti šį aiškų reikalavimą ir tvirtai ginti sąlygų mechanizmą, kaip svarbią ES biudžeto ir ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintų vertybių apsaugos priemonę;

33. pakartoja, kad jis labai rimtai vertina savo tikrinimo vaidmenį, susijusį su Sąlygų reglamento įgyvendinimu; pripažįsta, kad Komisija įvykdė savo teisinę pareigą nedelsiant informuoti Parlamentą apie visas siūlomas, priimtas ar panaikintas priemones; apgailestauja, kad Komisija pateikė tik būtiniausią informaciją, nepateikdama svarbiausių detalių, ir net po to, kai Parlamentas paprašė, nesidalijo visais dokumentais; pabrėžia, jog tam, kad jis galėtų veiksmingai vykdyti savo biudžetines ir priežiūros pareigas, o piliečiai – išlaikyti pasitikėjimą ES institucijomis ir visos ES patikimumu, labai svarbu laiku, visapusiškai ir aktyviai dalytis informacija;

34. be to, apgailestauja neturintis prieigos prie viso rašytinių pranešimų teksto ir Komisijos tarnybų bei atitinkamos valstybės narės keitimosi informacija; pabrėžia, kad nepateikus tokių įrodymų kenkiama Sutartimi grindžiamoms Parlamento biudžeto kontrolės prerogatyvoms pagal ES sutarties 14 straipsnio 1 dalį ir SESV 319 straipsnį; be to, apgailestauja, kad, siekdamas gauti pagrindinę procedūrinę informaciją iš Komisijos, jis turėjo ne kartą rašyti laiškus ar skelbti rezoliucijas ir kad daugelis dokumentų buvo pateikti labai pavėluotai;

35. atkreipia dėmesį į tai, kad baigtos derybos dėl Parlamento ir Komisijos pagrindų susitarimo peržiūros ir kad Komisija įsipareigoja toliau stiprinti tarpinstitucinį bendradarbiavimą biudžeto klausimais; primena, kad visais keitimosi informacija klausimais Parlamentas turėtų turėti tokias pačias teises kaip Taryba; primygtinai ragina užtikrinti sistemingą, savalaikę, struktūrizuotą ir saugią prieigą prie visos informacijos ir dokumentų, kurių jam reikia, kad jis ir jo komitetai galėtų atlikti tikrinimo vaidmenį, įskaitant rašytinį pranešimą valstybei narei, kuriai gali būti sustabdytas lėšų mokėjimas, visus prašymus pateikti papildomos informacijos,

Komisijos tarnybų ir atitinkamos valstybės narės susirašinėjimą ir ataskaitas, teikiamas pagal Sąlygų reglamento 5 straipsnio 2 dalį;

36. primygtinai ragina Komisiją susitarti dėl saugaus ryšių kanalo, kad atsakingiems Parlamento organams būtų užtikrinta prieiga prie tokios informacijos, kartu užtikrinant jos konfidencialumą;

37. apgailestauja, kad Komisijos viešai paskelbtoje informacijoje apie jos išvadas konkrečiais atvejais pagal Sąlygų reglamentą neatsižvelgiama į konkrečius nustatytus teisinės valstybės principo pažeidimus, rizikos analizės metodiką ir proporcingumo skaičiavimą; pažymi, kad ekstremistiniai subjektai pasinaudojo šiuo informacijos trūkumu skleisdami dezinformaciją apie ES motyvus ir procedūras, ir įspėja, kad tai gali pasikartoti ateityje;

38. pabrėžia, kad svarbu užtikrinti tinkamą ES finansavimą šioje srityje aktyviai dirbančioms pilietinės visuomenės organizacijoms, nes jos atlieka labai svarbų vaidmenį užtikrinant teisinę valstybę, demokratiją ir pagrindines teises;

Galutinių gavėjų ir naudos gavėjų apsauga

39. pabrėžia, kad reikia griežto požiūrio siekiant užtikrinti, kad galutiniai gavėjai ir naudos gavėjai nebūtų baudžiami dėl to, kad jų vyriausybei buvo sustabdytas ES lėšų mokėjimas dėl teisinės valstybės principo pažeidimų; tikisi, kad prieš siūlydama priemones Komisija išanalizuos galimą poveikį galutiniams gavėjams ir naudos gavėjams; pabrėžia, kad šis principas yra pažangių sąlygų principo pagrindas; visų pirma primena valstybių narių, kurioms taikomos priemonės pagal Sąlygų reglamentą, pareigą toliau vykdyti visus įsipareigojimus galutiniams gavėjams ir naudos gavėjams;

40. apgailestauja, kad praktiškai šių nuostatų įgyvendinimas nebuvo pakankamai užtikrintas ir kad galutiniams gavėjams ir naudos gavėjams numatytos apsaugos priemonės iš esmės tebėra teorinės, nes tiesioginių išmokų ar lėšų nukreipimo procedūros yra sudėtingos, o komunikacija su faktiškais bei galimais galutiniais gavėjais ir naudos gavėjais yra sporadiška; pabrėžia, kad reikia daugiau nuveikti ES lygmeniu siekiant pagerinti galutinių gavėjų ir naudos gavėjų, įskaitant vietos ir regioninės valdžios institucijas bei kitus suinteresuotuosius subjektus, teisėtų interesų apsaugą ir užtikrinti jiems galimybę gauti ES finansavimą, nes jie neturėtų būti baudžiami už centrinės valdžios įvykdytus pažeidimus;

41. susirūpinęs pažymi, kad kai kuriose valstybėse narėse kleptokratinės oligarchinės struktūros sistemingai perima strategiškai svarbius sektorius, pvz., žiniasklaidos, telekomunikacijų, bankininkystės, mažmeninės prekybos, žemės ūkio, maisto, sveikatos priežiūros, farmacijos, statybos ir turizmo sektorius, kurie gali kelti pavojų ES biudžeto apsaugai, pvz., kai tokios struktūros kreipiasi dėl ES lėšų;

pabrėžia, kad svarbu užtikrinti lygias galimybes visiems pareiškėjams gauti tiek ES finansavimą, tiek galimybę naudotis nešališkais ir veiksmingais skundų nagrinėjimo mechanizmais;

42. pabrėžia, kad kai kuriose valstybėse narėse informatorių ir tiriamosios žurnalistikos atstovų bauginimas ir represijos prisideda prie sisteminės korupcijos rizikos; ragina Komisiją, vertinant biudžeto riziką pagal Sąlygų reglamentą, visas tokias represijas laikyti sunkinančiais veiksniais;

43. pabrėžia, kad svarbu sistemingai integruoti Europos ir tarptautinius standartus ir rekomendacijas dėl pinigų plovimo prevencijos ir kovos su juo į vertinimus, atliekamus pagal Sąlygų reglamentą; ragina Komisiją parengti aiškius iš ES biudžeto finansuojamų projektų kovos su pinigų plovimu rizikos rodiklius ir stiprinti keitimąsi informacija su nacionaliniais finansinės žvalgybos padaliniais;

Įgyta patirtis ir rekomendacijos dėl būsimų patobulinimų

44. remdamasis ribota patirtimi mano, kad sąlygų režimas iš esmės buvo veiksminga ES finansinių interesų apsaugos nuo rizikos, kylančios dėl teisinės valstybės principo pažeidimų ar didelės jų rizikos, priemonė; primygtinai tvirtina, kad režimas privalo būti taikomas visam ES biudžetui, įskaitant veiklos rezultatais grindžiamas priemones, kad visos ES išlaidos patektų į veiksmingos teisinės valstybės principo taikymo kontrolės aprėptį; primygtinai ragina Komisiją užtikrinti, kad Sąlygų reglamentas būtų nuosekliai taikomas ES biudžetui, neatsižvelgiant į jo finansavimo modelį;

45. pabrėžia, kad, kai kurie Sąlygų reglamento taikymo aspektai turėtų būti patobulinti, siekiant padidinti jo veiksmingumą ir skaidrumą, taip pat koordinavimą bei suderinamumą su kitomis teisinės valstybės priemonių rinkinyje esančiomis priemonėmis, visų pirma, *ex ante* priemonėmis, ir prireikus jų bendrą naudojimą;

46. ragina Komisiją skubiai peržiūrėti 2022 m. gaires, kad būtų labiau tiesiogiai sprendžiama lėšų nukreipimo ar perskirstymo rizikos problema, paskelbti pakopinę metodiką, iš kurios būtų matyti, kaip apskaičiuojamas proporcingumas, apibrėžti „pakankamai tiesioginę sąsają“ tarp teisinės valstybės principo pažeidimo ir rizikos biudžetui, reikalauti aiškesnės sąsajos tarp pažeidimų ir priimtų priemonių, be kita ko, nustatant tikslesnius standartus dėl tų pažeidimų, ir pateikti aiškius sprendimus bei praktinius veiksmus, kaip reaguoti į padėties blogėjimą, susijusį su nustatytais pažeidimais, jei jis įvyktų; į tai atsižvelgdamas ragina skaidriau bendradarbiauti su suinteresuotaisiais subjektais ankstesniame etape, siekiant užkirsti kelią tokiam vėlavimui ateityje;

47. pabrėžia, kad Komisija turėtų dokumentuoti sąsają tarp pažeidimų ir priimtų priemonių kiekvienoje bylos medžiagoje ir kartu su kiekvienu

sprendimu paskelbti glaustą paaiškinimą, kaip buvo įvykdytas „pakankamai tiesioginės sąsajos“ kriterijus, naudodama peržiūrėtose gairėse išvardytus rodiklius;

48. atsižvelgdamas į tai, ragina Komisiją peržiūrėti Sąlygų reglamento, kaip kraštutinės priemonės, aiškinimą ir apskritai aktyviau taikyti jo teisinės valstybės priemonių rinkinį, kai pagrįsta, įskaitant 6 straipsnio 4 dalies taikymą, kartu laikantis proporcingumo principo; apgailestauja, kad Komisijos komunikatas dėl naujosios DFP, atrodo, patvirtina šį požiūrį, nes Sąlygų reglamentas naudojamas kaip paskutinė gynybinė linija;

49. prašo, kad Komisija, atlikdama proporcingumo vertinimą, sistemingai atsižvelgtų į neigiamas pasekmes (galimiems) galutiniams naudos gavėjams ir galutiniams naudos gavėjams, ypač smulkiesiems, pvz., universitetams, mažosioms ir vidutinėms įmonėms ir pilietinės visuomenės organizacijoms, ir įtrauktų šią analizę į dokumentų rinkinį, kurį Komisija perduoda Parlamentui pagal Sąlygų reglamento 8 straipsnį;

50. ragina Komisiją peržiūrėti, kaip ji gali veiksmingai įvykdyti savo pareigą apsaugoti teisėtus galutinių gavėjų ir naudos gavėjų, ypač tų, kurie patiria teisinės valstybės principo taikymo trūkumų pasekmes, finansinius interesus, be kita ko, užtikrinant atitinkamų Sąlygų reglamento nuostatų, susijusių su valstybių narių prievolėmis atlikti mokėjimus, vykdymą ir naudoti lėšas be diskriminacijos; pabrėžia, kad bet kokios priemonės, kurių imamasi siekiant užtikrinti, kad teisėti galutiniai gavėjai ir naudos gavėjai galėtų toliau gauti ES finansavimą, neturėtų susilpninti Sąlygų reglamento taikymo; tikisi visapusiškai dalyvauti šiame procese;

51. ragina Komisiją sistemingai daryti kryžmines nuorodas tarp pažeidimo nagrinėjimo procedūrų ir priemonių, priimtų pagal Finansinio reglamento 6 straipsnį, ir laukiant sąlygų tikrinimo, kad valstybės narės negalėtų pasinaudoti procedūrine izoliacija ir kad būtų apsaugoti ES finansiniai interesai, neatsižvelgiant į naudojamą teisinę priemonę;

52. mano, kad taisomieji veiksmai turėtų būti papildyti apsaugos priemonėmis, kad prireikus ateityje būtų išvengta panašių situacijų ar tolesnio padėties blogėjimo; ragina nustatyti griežtesnę stebėsenos ir ataskaitų teikimo sistemą, įskaitant, prireikus, struktūrizuotą ir sisteminį viešųjų konsultacijų su nevalstybiniais suinteresuotaisiais subjektais mechanizmą, visų pirma susijusią su valstybių narių taisomųjų priemonių įgyvendinimo būkle, taikant procedūras pagal bendrą sąlygų režimą;

53. tikisi, kad Komisija imsis konkrečių veiksmų, kad sustiprintų savo metinėse teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose pateiktų rekomendacijų ir finansinės paramos iš ES biudžeto sąsajas, kaip

nurodyta 2024 m. įgaliojamuosiuose raštuose už biudžetą ir teisinės valstybės principą atsakingiems Komisijos nariams; apgailestauja, kad 2025 m. metinėje teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje ir visų pirma jos rekomendacijose trūksta išsamios informacijos apie tai, kaip ši sąsaja pateikiama; ragina Komisiją savo metinėse teisinės valstybės principo taikymo ataskaitose pateiktas konkrečioms šalims skirtas rekomendacijas paversti konkrečiais orientyrais, į kuriuos valstybės narės turėtų sistemingai atsižvelgti, ir, kai tinkama, naudoti jas kaip įrodymus Sąlygų reglamento aktyvavimui pagrįsti;

54. ragina Komisiją toliau plėtoti prevencinių ir reagavimo priemonių sąsają ir, remiantis metinės teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos išvadomis, skubiai pradėti koordinuotas pažeidimo nagrinėjimo procedūras; ragina Komisiją metinėje teisinės valstybės principo taikymo ataskaitoje įvertinti ir pranešti apie galimą riziką ES biudžetui, kurią kelia teisinės valstybės režimų trūkumai;

55. pabrėžia, kad metinės teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos struktūra šiuo metu grindžiama šiais keturiais ramsčiais: teisingumo sistema, kovos su korupcija sistema, žiniasklaidos pliuralizmas ir kiti instituciniai klausimai, susiję su stabdžių ir atsvarų sistema; palankiai vertina tai, kad po to, kai Parlamentas ne kartą prašė, į 2025 m. teisinės valstybės principo taikymo ataskaitą buvo įtrauktas bendrosios rinkos aspektas, siekiant kovoti su įvairiais sunkiais ir sisteminiais teisinės valstybės principo pažeidimais, darančiais poveikį įmonėms ir darbuotojams įvairiose valstybėse narėse; pabrėžia, kad veikianti teisingumo sistema, tvirta kovos su korupcija sistema, žiniasklaidos pliuralizmas, tinkama stabdžių ir atsvarų sistema ir veikianti bendroji rinka yra neatsiejamai susiję su teisinės valstybės principu; pakartoja savo poziciją, kad metinė teisinės valstybės principo taikymo ataskaita turėtų apimti visas ES sutarties 2 straipsnyje nurodytas vertybes, nes jas reikėtų vertinti kartu, kaip vertybių rinkinį;

56. pažymi, kad dėl sistemingų teisinės valstybės principo taikymo pažeidimų, nustatytų pagal metinės teisinės valstybės principo taikymo ataskaitos ramsčius, kurie yra pakankamai tiesiogiai susiję su ES biudžeto apsauga, turėtų būti pradėtas taikyti sąlygų mechanizmas, visų pirma tuomet, kai pažeidimai susiję su teismų sistemos veikimu ir tokiais atvejais kaip pažeidimai, manipuliavimas ar favoritizmas rengiant kvietimus teikti pasiūlymus ir svarstant paraiškas, susijusias su ES finansavimu, taip pat administracinis priekabiavimas, kuriuo pažeidžiamas vienodas požiūris į vietos ir regionų valdžios institucijas, įmones ar kitus galutinius gavėjus ir naudos gavėjus ir pakenkiama jų galimybei gauti ES lėšų; ragina Komisiją užtikrinti, kad visi suinteresuotieji subjektai galėtų prisidėti prie kovos su tokiais pažeidimais, taip didinant skaidrumą ir atskaitomybę;

57. primygtinai reikalauja, kad Komisija pagrįstų savo sprendimus nesiūlyti priemonių pagal Sąlygų reglamentą, kai konkrečioms šalims skirtos rekomendacijos, susijusios su ES biudžetu, ilgą laiką lieka neįgyvendintos;

58. mano, kad į Tarpinstitucinį susitarimą dėl biudžetinės drausmės[22] turėtų būti įtrauktas specialus priedas dėl bendradarbiavimo, susijusio su sąlygų režimu; atsižvelgdamas į tai mano, kad reguliarus trijų institucijų dialogas dėl su ES biudžeto apsauga susijusios aktualios padėties, atsižvelgiant į teisinės valstybės principą, būtų veiksmingas būdas pagerinti koordinavimą, susijusį su teisinės valstybės priemonių rinkiniu; mano, kad Parlamentui turėtų būti suteiktas oficialus konsultacinis vaidmuo prieš Komisijai pateikiant bet kokį pasiūlymą pagal Sąlygų reglamento 6 straipsnio 1 dalį;

59. primygtinai reikalauja, kad būtų apsaugotos Parlamento tikrinimo prerogatyvos, suteikiant jam įgaliojimus stebėti sąlygų režimo (ne)taikymo nuoseklumą, taip užkertant kelią politiniam instrumentalizavimui ar neskaidrumui; ragina Komisiją vykdant metinę biudžeto procedūrą perduoti Parlamentui konsoliduotą metinį visų sprendimų dėl sąlygų visose biudžeto išlaidų kategorijose aprašą;

60. ragina kas ketvirtį rengti struktūrinius atsakingų Komisijos narių ir atsakingų Parlamento komitetų dialogus, kad būtų užtikrinti tikralaikiai informacijos srautai ir sustiprinta demokratinė priežiūra;

61. ragina Tarybą užtikrinti, kad procesas būtų pagrįstas faktais ir objektyvus, ir kuo labiau laikytis Komisijos pasiūlymų; be to, primygtinai ragina Tarybą nekeisti priemonių priėmimo proceso į derybų įrankį;

62. pabrėžia, kad aiški ir aktyvi komunikacija yra labai svarbi stiprinant pasitikėjimą ES institucijomis ir kovojant su populistiniais naratyvais; primena, kad pagal Sąlygų reglamentą Komisija turi interneto svetainėje arba interneto portale pateikti informaciją ir gaires galutiniams gavėjams ir naudos gavėjams, taip pat pateikti tinkamas priemones, kad galutiniai gavėjai arba naudos gavėjai galėtų informuoti Komisiją apie šių pareigų vykdymo pažeidimus, kurie daro jiems tiesioginį poveikį; pabrėžia, kad tokia interneto svetainė ar platforma turėtų suteikti galimybes piliečiams, galutiniams gavėjams, naudos gavėjams ir ekonominės veiklos vykdytojams rasti, pasiremiant sąlygų mechanizmu, atitinkamus sprendimus ir

---

22 2020 m. gruodžio 16 d. Europos Parlamento, Europos Sąjungos Tarybos ir Europos Komisijos tarpinstitucinis susitarimas dėl biudžetinės drausmės, bendradarbiavimo biudžeto klausimais ir patikimo finansų valdymo, taip pat dėl naujų nuosavų išteklių, įskaitant veiksmų gaires dėl naujų nuosavų išteklių nustatymo (OL L 433 I, 2020 12 22, p. 28, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2020/1222/oj).

vertinimus ir stebėti visą su sąlygomis susijusių atvejų gyvavimo ciklą nuo pranešimo iki galimo priemonių panaikinimo, siekiant padidinti skaidrumą ir užkirsti kelią klaidingai informacijai;

63. atsižvelgdamas į tai, ragina Komisiją paskelbti faktų suvestines, kuriose būtų išdėstyti visi būsimi veiksmai pagal Sąlygų reglamentą, nurodyta pažeidimų rūšis ir vertinimas, orientaciniai kiekvieno procedūrinio etapo vidaus tvarkaraščiai, poveikis ES biudžetui, įskaitant sumas, kurių mokėjimas sustabdytas, ir, kai aktualu, siūlomų priemonių proporcingumas, nes aiški ir prieinama informacija yra labai svarbi kovojant su dezinformacija ir siekiant parodyti piliečiams, kad ES, šalindama teisinės valstybės principo pažeidimus, veikia nuosekliai ir sąžiningai; ragina Komisiją užtikrinti, kad atitinkama informacija būtų platinama galutiniams gavėjams, atitinkamiems naudos gavėjams ir plačiajai visuomenei, sykiu garantuojant konfidencialumo taisyklių laikymąsi ir duomenų apsaugą; taip pat prašo Komisijos aktyviai kovoti su dezinformacija, susijusia su reglamento taikymu;

64. mano, kad, nors Sąlygų reglamentu visų pirma siekiama apsaugoti ES biudžetą nuo teisinės valstybės principo pažeidimų rizikos, verta išnagrinėti būdus, kaip sustiprinti ES biudžeto apsaugą nuo pažeidimų, kai nepaisoma kitų ES sutarties 2 straipsnyje įtvirtintų vertybių; primena, kad ES biudžetas nėra neutralus demokratijos, lygybės ir pagrindinių teisių pažeidimų, kurie gali turėti apčiuopiamų finansinių pasekmių, atžvilgiu; laikosi nuomonės, kad Finansinio reglamento 6 straipsnyje nustatytas teisinis pagrindas imtis veiksmų tokių pažeidimų atvejais; ragina Komisiją įvertinti sąlygų taikymo priemonių išplėtimą atvejais, kai šiurkštūs ir sistemingi pažeidimai dėl to, kad nepaisoma kitų ES sutarties 2 straipsnyje nustatytų vertybių, daro poveikį ES biudžetui;

65. primygtinai ragina Komisiją imtis veiksmų, nes atsakomybė už teisinės valstybės principo taikymo stebėseną ir vykdymo užtikrinimo veiksmus jos tarnybose yra išskaidyta, ir šalinti susijusią riziką, sutelkiant su teisinės valstybės klausimais susijusią kompetenciją ir atsakomybę skaidresnėje ir veiksmingesnėje struktūroje, kad būtų užtikrintas darnumas, nuoseklumas, skaidrumas ir savalaikis vykdymo užtikrinimas, taip pat geresnė komunikacija su Parlamentu ir valstybėmis narėmis;

66. ragina Komisiją stiprinti savo tyrimo pajėgumus sudarant nuolatinį specializuotų ekspertų, galinčių įvertinti sudėtingus teisinės valstybės principo pažeidimus, sąrašą, taip užtikrinant greitesnius ir techniškai patikimus sprendimus, ir sukurti IT sistemą, kuri sudarytų sąlygas nustatyti gautų pranešimų modelius ar panašumus;

67. ragina Komisiją laikytis aktyvesnio požiūrio nagrinėjant skundus ir užtikrinti, kad Sąlygų reglamente nustatytomis skundų procedūromis būtų užtikrinama tinkama pranešėjų, ypač esančių nesaugioje

padėtyje, kuriems pranešimas apie pažeidimus kelia didelę riziką, apsauga, siekiant skatinti teikti pranešimus;

68. ragina Komisiją sukurti nuolatinę koordinavimo sistemą, kuri apimtų visas atitinkamas ES agentūras ir įstaigas, kad būtų užtikrintas ankstyvas Sąjungos finansiniams interesams kenkiančio sukčiavimo, pinigų plovimo ir korupcijos atvejų nustatymas ir veiksmingas tyrimas; prašo reguliariai teikti ataskaitas apie šiuos veiksmus;

69. ragina valstybes nares užtikrinti, kad būtų laikomasi teisinės valstybės principo, ir skubiai reaguoti į visus nustatytus pažeidimus, kad būtų apsaugoti ES finansiniai interesai ir užkirstas kelias priemonių priėmimui pagal Sąlygų reglamentą; be to, ragina skirti pakankamai išteklių nacionalinėms valdžios institucijoms, kurių darbas yra labai svarbus siekiant užtikrinti teisinės valstybės principo laikymąsi;

70. ragina Audito Rūmus parengti specialiąją ataskaitą, kurioje būtų įvertintas Sąlygų reglamento ekonominis efektyvumas, įskaitant administracinę naštą, atgrasomąjį poveikį ir galutinių gavėjų bei naudos gavėjų apsaugą;

Sąlygų reglamentas ir kita DFP

71. atkreipia dėmesį į aspektus, susijusius su teisine valstybe Komisijos pasiūlyme dėl 2028–2034 m. DFP, visų pirma į tai, kad pagal Komisijos pasiūlymą dėl nacionalinių ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planų įtraukiamos horizontaliosios sąlygos, susijusios su teisinės valstybės principų ir Chartijos laikymosi; pripažįsta, kad svarbu užtikrinti griežtas apsaugos priemones, kad naudojant ES lėšas būtų paisoma ES vertybių; vis dėlto reiškia susirūpinimą dėl to, kad Komisijos pasiūlymas tebėra nepakankamas, nes:

   a) iš esmės nesupaprastinamas teisinės valstybės priemonių rinkinys ir neužtikrinamas įvairių teisinės valstybės priemonių koordinavimas, o veikiau sukuriamas dubliavimasis ir prieštaravimas, todėl esama pavojaus, kad bus sukurta suskaidyta lygiagrečių priemonių sistema,

   b) numatoma, kad priemonės už horizontaliosios teisinės valstybės sąlygos pažeidimus pradedamos taikyti Tarybai priėmus įgyvendinimo sprendimą, o Parlamentas šioje procedūroje neatlieka sprendimų priėmimo vaidmens,

   c) dėl teisinės valstybės sąlygų ir Chartijos sąlygų sąsajos gali būti taikomas Tarybos įgyvendinimo sprendimas, todėl Chartijos taikymas tampa sudėtingesnis,

d) nereikalaujama pakankamai tiesioginio ryšio tarp teisinės valstybės principo pažeidimo ir ES biudžeto apsaugos, kaip yra teisinės valstybės sąlygų mechanizmo atveju, todėl kyla su teisiniu tikrumu susijusių klausimų;

e) aiškiai nurodoma, kad Komisija sąlygų mechanizmą ir toliau laiko kraštutine priemone;

72. apgailestauja dėl dubliavimosi su sąlygų mechanizmu, nustatytu Komisijos pasiūlyme dėl 2028–2034 m. DFP; ragina sukurti vieningą, nuoseklią ir išsamią visų ES finansavimo programų sistemą pagal Sąlygų reglamentą, apimant tiek reikiamas sąlygas, kurios turi būti įvykdytos, kad būtų galima gauti ES finansavimą, tiek lėšų įšaldymo ar skyrimo sustabdymo priemones, kai atitinkamos sąlygos nebetenkinamos; prašo Komisijos konsoliduoti visas teisinės valstybės priemones į vieną sistemą, kurioje būtų nustatyti aiškūs, objektyvūs ir skaidrūs taikymo kriterijai ir paaiškinta, kaip bus užtikrintas šių priemonių koordinavimas; primygtinai reikalauja, kad, jei toks konsolidavimas nebus užtikrintas pagal dabartinę teisės aktų sistemą arba vedant derybas dėl kitos DFP, Komisija turėtų pasiūlyti Sąlygų reglamento pakeitimus, kuriais įgyvendinti teisės aktus taip pat būtų sudarytos vienodos sąlygos Parlamentui ir Tarybai;

73. pripažįsta, kad Komisija, kalbant apie nacionalinės ir regioninės partnerystės planus, siūlo numatyti galimybę programoms, kurioms taikomas tiesioginis arba netiesioginis valdymas, vėl skirti finansavimą, kuris buvo panaikintas dėl taisomųjų priemonių trūkumo reaguojant į nustatytą teisinės valstybės principo pažeidimą pagal Sąlygų reglamentą; prašo paaiškinti, kaip tokios panaikintos sumos galėtų būti nukreiptos kitoms programoms; primygtinai pabrėžia, kad sprendimas dėl panaikintų lėšų panaudojimo yra biudžeto valdymo institucijos prerogatyva vykdant metinę biudžeto procedūrą ir dėl to Komisija neturėtų spręsti savo nuožiūra;

74. pabrėžia, kad visi sprendimai visiškai arba iš dalies sustabdyti ES finansavimą turi būti grindžiami aiškiais, objektyviais ir skaidriais kriterijais ir procedūromis, o ne neskaidriomis derybomis, per kurias dėl kažko susitariama; reikalauja, kad ES lėšų mokėjimas būtų sustabdytas, kai neįvykdomi esminiai reikalavimai, ir kad įšaldytos lėšos būtų skiriamos atitinkamoms valstybėms narėms tik tada, kai jos visapusiškai įgyvendins prasmingas reformas ir įrodys, kad praktiškai laikosi teisinės valstybės principo;

75. reiškia didelį susirūpinimą dėl to, kad, remiantis Komisijos pasiūlymais, neplanuojama, kad atsakinga institucija ar įstaiga turės tikrinti pagrindines išlaidas, susijusias su priemonėmis pagal nacionalinės ir regioninės partnerystės planus, ir kad su faktinėmis išlaidomis nesusijęs finansavimas taps pagrindiniu biudžeto vykdymo metodu; įspėja, kad šis požiūris gali labai pakenkti Komisijos gebėjimui nustatyti ar įvertinti finansines teisinės valstybės principo

pažeidimų pasekmes; įspėja, kad dėl to būtų pakenkta Sutartimi grindžiamai Parlamento, kaip vienos iš biudžeto valdymo institucijų ir biudžeto įvykdymą tvirtinančios institucijos, demokratinei kontrolei ir svarbiam Audito Rūmų vaidmeniui; mano, kad su mokėjimais galutiniams gavėjams, įskaitant subrangovus, susijusių finansinių srautų ekonominis efektyvumas, atsekamumas ir skaidrumas turi būti užtikrinti naudojant sąveikią IT sistemą, nes tai vienintelis būdas nustatyti ir kiekybiškai įvertinti teisinės valstybės principo pažeidimų poveikį biudžetui; pabrėžia, kad Komisija privalo pagerinti informacijos, kuria turi būti dalijamasi su Parlamentu, tikslumą ir detalumą;

°

° °

76. paveda Pirmininkei perduoti šią rezoliuciją Tarybai, Komisijai, Europos Audito Rūmams, Europos Sąjungos Teisingumo Teismui ir valstybių narių vyriausybėms ir parlamentams.